

H. David Baer
 Pastor Gerhard A. and Marion Poehlmann Professor in Theology
 Texas Lutheran University
 dbaer@tlu.edu
 2018. december

Magyarország új egyháztörvénye rosszabb mint az első

A magyar „rabszolgatörvény” és a bíróságokról szóló törvény miatti felháborodásunkban azonban se feledkezzünk meg arról, hogy az Országgyűlés a 2018. december 11-i mozgalmas ülészaka folyamán a magyar egyháztörvényt is módosította. Az Orbán kormány eddig sem jeleskedett a vallásszabadság terén, és az egyháztörvény korábbi verziói sem találtak kedvező fogadtatásra a bíróságokon. A magyar Alkotmánybíróság 2013-ban megsemmisítette a törvény egy jelentős részét, és az Emberi Jogok Európai Bírósága később azt a döntést hozta, hogy a törvény megszegi a vallásszabadsághoz való jogot. A most elfogadott módosítások – amelyek felérnek a törvény átírásával – állítólag az előző egyháztörvény által okozott emberi jogi törvénysértéseket kívánják korigálni, de – nem kis meglepetésre – nem érik el ezt a célt. A magyar egyháztörvény története hasonlatos egy szappanoperához, amelyben évekig nincs drámai fordulat, mivel olyan epizódokból áll, amelyek soha nem hoznak változást. Az új egyháztörvény, ahelyett hogy orvosolná a vallásszabadságot ért komoly törvénytelenégeket, új formába önti azokat. Az alábbiakban szeretném felvázolni, hogy valójában miről is van szó, a következő formátumban (1) röviden felelevenítem az Orbán kormány egyháztörvényének történetét és annak hatásait; (2) elemzem az új törvény tartalmát és koncepcióját; és végül (3) rámutatok a törvény koncepciója és alkalmazása közötti szakadéokra. Végősoron elmondhatjuk, hogy a legújabb magyar egyháztörvény egyfajta jogi fikció, mivel a törvény kereteit figyelmen kívül hagyják azok a végrehajtási rendelkezések, amelyek életbe léptetik a törvényt.

1. Az első egyháztörvény története és hatása

A Fidesz 2010-es fölényes győzelme előtt a magyar egyházak egy 1990-es törvény alapján kerültek bejegyzésre. Ez a törvény minden vallási csoportot ugyanolyan bánásmódban részesített. Az 1990-es törvény helyett 2011-ben új törvény került kihirdetésre 2011. CCVI törvény néven. A 2011. CCVI törvény értelmében kb. 250-300 egyház veszítette el egyházi státuszát, és csak tizennégy tarthatta meg azt. A törvény továbbá kimondta, hogy a jövőben csak az Országgyűlés kétharmados szavazata alapján kaphat jogi elismerést bármely egyház. Ezek a drákói lépések jelentős nemzetközi visszhangot váltottak ki, és a ránehezedő nyomás alatt az Országgyűlés kisvártatva harminckettőre emelte a jogilag elismert egyházak számát, de emellett persze több száz egyházi közösség veszítette el jogi státuszát.

Egy évvel később a magyar Alkotmánybíróság egy olyan, akkor nagy horderejűnek tűnő döntést hozott, amely megsemmisítette a státuszvesztésre vonatkozó rendelkezéseket. Egyúttal az Alkotmánybíróság komoly aggodalmának adott hangot annak kapcsán, hogy ezentúl az Országgyűlésnek áll jogában az egyházi státusz megállapítása. Végül pedig az Alkotmánybíróság azt javasolta, hogy a státuszukat veszített egyházakat a felelős miniszter

vegye újra nyilvántartásba az elismert egyházak között ([IV/02352/2012. számú AB határozat](#), 215-216. pont). A felelős miniszter azonban nem vette figyelembe az Alkotmánybíróság javaslatát, sőt, az Országgyűlés úgy módosította az Alkotmányt, hogy az Országgyűlésnek álljon jogában az egyházak elismerése. Az Országgyűlés az egyháztörvényt is módosította egy kétszintű elismerési rendszert kreálva a vallási közösségek számára. A magasabb szintet képviselő bevett egyházak számos jogot és kiváltságot kaptak, míg az alacsonyabb szinten levő vallási tevékenységet végző szervezeteknek jóval kevesebb jog jutott, és tulajdonképpen megfosztották őket a vallásszabadság bizonyos aspektusaitól.

2014-ben az Emberi Jogok Európai Bírósága úgy vélekedett a [Magyar Keresztény Mennonita Egyház and others v. Hungary](#) határozatában, hogy a magyar egyháztörvény megszegi az Emberi Jogok Európai Egyezményét azáltal, hogy korlátozza a vallásszabadsághoz való jogot. A strasbourgi bíróság kifogásolta az országgyűlés szavazati jogát az egyes egyházak elismerését illetően, valamint az egyházak státuszuktól való megfosztásának eljárását is. A bíróság kifogásolta továbbá a törvény magyar egyházi adóra vonatkozó megkülönböztető rendelkezéseit is. Magyarországon az adófizetők személyi jövedelemadójuk 1%-át ajánlhatják fel valamely bevett egyháznak. A státuszukat veszítette egyházak, mivel azokat egyházi státuszuktól megfosztották, nem gyűjthetik ezen felajánlásokat. Mivel ezen felajánlásokat a vallási közösségek vallási tevékenységekre fordítják, egyes vallási közösségek kizárása ebből a juttatásból, míg más közösségek élvezhetik azt, vallás megkülönböztetésnek minősül.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának szigorú döntése meglepetést okozott Magyarországon. A kormány jogi szemléletével szembeszállva, a *Magyar Keresztény Mennonita Egyház v Hungary* döntés világossá tette, hogy az egyházi törvény alapos módosításra szorul. Egy évvel később 2015-ben, a kormány újabb törvénytervezetet nyújtott be az Országgyűlésnek. A törvénytervezet immár egy három szintből álló besorolási rendszerrel állt elő, amely a vallási közösségeket az alábbi kategóriák egyikébe sorolta: vallási egyesület, nyilvántartásba vett egyház, és bejegyzett egyház. Azt, hogy melyik vallási közösség melyik kategóriába tartozik, a bíróságok döntenek el, objektív kritériumok alapján. Ugyanakkor a törvénytervezet úgynevezett együttműködési megállapodásokra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmazott az állam és gondosan kiválasztott vallási közösségek között létesítendő együttműködésre vonatkozóan.

A 2015-ös törvényjavaslat, habár nagyobb gonddal készült mint az eredeti egyháztörvény, nem orvosolta az emberi jogi sérelmeket. A törvényalkotók azzal, hogy egy háromszintű, bírósági nyilvántartáson alapuló rendszert hoztak létre, azokra az ellenvetésekre reagáltak, amelyek az Országgyűlés egyházi státuszt megállapító jogát célozták, viszont a törvényjavaslat nyitva hagyott egy kikaput az államnak megengedve, hogy együttműködési szerződést köthessen az általa favorizált egyházakkal. Ez a kikapu továbbra is biztosította az eredeti törvényben megjelenő megkülönböztető bánásmódot. Az 2015-ös törvénytervezet továbbá az adóhosszjárulás problémáját sem oldotta meg, és a státuszvesztés által okozott veszteségeket sem orvosolta. Amennyiben ez a törvénytervezet végleges formát öltött volna, azt bizonyosan megtámadták volna a bíróságon. Az ellenzéki pártok egyike sem támogatta a törvényjavaslatot, és mivel a Fidesz-nek már nem volt kétharmados többsége, a törvénytervezet elbukott. Ezt követően a kormány nem tett lépéseket az egyházi törvény módosítására, csak miután a Fidesz

újra kétharmados többséget szerzett a parlamentben 2018-ban. A magyar Alkotmánybíróság 2017-es döntése szerint a vallási egyesületek megfosztása az egyházi adófelajánlások elfogadásának jogától alkotmányellenes, és felkérte az Országgyűlést, hogy az év végéig orvosolja ezt a helyzetet. De ez a döntés, megannyi másikkal együtt, süket fülekre talált.

Eközben a státuszukat veszített egyházak nagyon megsínylelték a hosszú éveket amíg jogorvoslatra vártak. A „státuszvesztés” kifejezés tulajdonképpen nem adja vissza híven azt, ami a valóságban történt velük. A státuszvesztés nem csupán azt jelentette, hogy a nevüket egyszerűen kihúzták a bejegyzett egyházak listájáról. A státuszvesztés azzal járt, hogy megfosztották őket jogi személyiségüktől, és ezáltal jogaiktól. Az OSCE/ODIHR *Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities* szerint a státuszfosztás olyan extrém intézkedés, amely csak végső esetben alkalmazandó, amennyiben „a közrendet veszélyeztető súlyos és ismétlődő jogsértésre kerül sor” ([Guidelines 2014](#), 31. bekezdés). A magyar státuszvesztés nem bűncsoportokat érintett, hanem átfogó rendelkezésként a törvény életbeléptetését volt hivatva biztosítani. Ennek következtében több státuszát veszített egyház kénytelen volt bezárni az általa működtetett iskolákat vagy felhagyni a jótékonyági tevékenységével, másokat kilakoltattak bérleményeikből miután bérleti szerződésüket érvénytelenítették, és voltak olyanok is, amelyeket üldözni kezdett az adóhatóság. A legkirívóbb következmény az volt, hogy a státuszukat veszített egyházakat arról értesítették, hogy végelszámolás indul ellenük, tehát hogy felszámolják őket amennyiben nem folyamodnak civil szervezeti jogállásért.

A státuszukat veszített egyházak különbözőképpen reagáltak a felszámolás okozta egzisztenciális fenyegetésre. Voltak, amelyek civil szervezetként jegyeztették be magukat vallási meggyőződésük ellenére. A legtöbb vallás meggyőződése, hogy szervezeti berendezkedésüket vallási alapelvek határozzák meg (pl. püspökök, lelkészek, tanítók, stb.). A civil szervezetek szervezeti felépítése azonban jogilag meghatározott, amelyben kitétel az igazgatóság és elnök megléte valamint a tagok szavazati joga. A civil szervezetté alakuló státuszukat veszített egyházak kötelesek voltak az állam által meghatározott szervezeti formát felvenni.

Voltak olyan egyházak is, amelyek bíróság elé vitték a státuszvesztés problémáját. Annak ellenére, hogy a magyar Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága nekik adott igazat, az Orbán kormány egyszerűen figyelmen kívül hagyta ezeket a döntéseket. Az igaz, hogy azok a vallási szervezetek amelyek Strasbourg elé vitték panaszukat pénzbeli kártérítést kaptak a státuszvesztés miatt bekövetkezett károkért, de maga a jogsértés (vagyis a státuszvesztés) nem szűnt meg és a mai napig fennáll. Ezen túlmenően a panaszos felek Strasbourgban csak a döntésig fennálló veszteségeikért kaptak kártérítést, és ez a döntés több mint négy éve született. Annak ellenére, hogy a bíróság nekik adott igazat, több státuszát veszített csoport kénytelen volt civil szervezetté alakulni.

A státuszukat veszített egyházak egy harmadik csoportja vallási meggyőződése miatt nem volt hajlandó civil szervezetté alakulni, és egyébként sem volt elegendő eszközük és tudásuk ahhoz, hogy bíróság elé vigyék ügyüket. Ezen egyházak egy bizonyos százalékát akarattuk ellenére

felszámolták. Az USA Külügyminisztériuma [International Religious Freedom Reports](#) című kiadványa szerint Magyarországon 73 vallási közösséget „zártak be” 2014 és 2016 között. A beszámolók nem közlik a bezárás okát, és a jelen tanulmány szerzője is hiába tudakolta többször ezek okát az amerikai külügyminisztériumtól. Nem valószínű, hogy a 73 bezárás mind kötelező felszámolás lett volna. A kisebb egyházak más, természetes okok miatt is bezárhattak, például ha elhunyt a lelkész. De ne felejtjük el azt sem, hogy a felszámolással való fenyegetés része volt az egyháztörvény kezdeti végrehajtásának.

A közelmúltban megkeresett egy emberi jogi ügyvéd, aki egy magyar menekült menedékkérelmén dolgozott. Az ügyvéd ügyfele olyan vallási csoporthoz tartozott, amely vallási meggyőződése miatt nem volt hajlandó civil szervezetté alakulni. Emiatt az egyházat megfosztották istentiszteleti helyétől és az egyházat felszámolták. Miután meggyőződtem ezen állítások valóságáról a felszámolási dokumentumokat végigolvasva, megkérdeztem az ügyfelet, hogy nyilvánosságra hozhatom-e a vele történetet. Az ügyfél azonban nem egyezett ebbe bele, mert félt a megtorlástól. Hasonlóan sok minden máshoz, a magyarországi státuszukat veszített egyházak történetéről részleteiben nem beszélnek és nem hozzák nyilvánosságra.

2. Az új egyháztörvény mint jogi koncepció

Az új egyháztörvény négy szintes besorolási rendszert hozott létre a vallási csoportok számára, amelyek a következők: vallási egyesületek, nyilvántartásba vett egyházak, bejegyzett egyházak és bevett egyházak. A besorolás látszólag a tagok számán alapul. Vallási egyesület már tíz tagtól is létrejöhet. A nyilvántartásba vett egyházak legalább 1000 főtől részesülnek adóhózzájárulásban, a bejegyzett egyházak pedig legalább 4000 főtől. A bevett egyházak olyan bejegyzett egyházak, amelyekkel az állam átfogó megállapodást kötött, amely alapján ezen egyházak különleges jogokat kapnak és előnyökből részesülnek. Az alsó három szintre besorolt vallási közösségek megkaptak pár olyan jogot, amelyekre korábban nem tarthattak számot, például a törvény megengedi számukra, hogy önállóan határozzák meg saját szervezeti formájukat. Amennyiben ez a kitétel korábban is érvényben lett volna, számos státuszát veszített egyház kerülhette volna el a felszámolást. Ráadásul bármelyik szinthez tartozó vallási közösség részesülhet az adóhózzájárulásból, amely rendelkezés láthatóan az Emberi Jogok Európai Bírósága döntésének próbál megfelelni.

A magyar többszintes besorolási rendszer azt a benyomást kelti, hogy az más olyan európai többszintes rendszer, mint például a német vagy az osztrák, alapelveit követi, amely megfelel az európai normáknak. Ezek a normák megkívánják, hogy az állam legyen pártatlan és semleges a vallást illetően, de nem feltétlenül zárják ki azt, hogy egyes egyházak előnyben részesüljenek. Az OSCE/ODIHR *Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities* szerint „Az állam előnyben részesíthet bizonyos vallási és hitéleti közösségeket”, feltéve, hogy „ezen előnyöket megkülönböztetés nélkül nyújtják és hajtják végre”, és hogy „objektív és ésszerű indoklás áll rendelkezésre a különböző bánásmódokra.” ([Guidelines 2014](#), 38., 39., és 40. paragrafus). Ezért egy gyors átfutás alapján a magyar egyháztörvény tipikus közép-európai egyháztörvénynek tűnhet. De ha azonban alaposabban szemügyre vesszük,

észre fogjuk venni, hogy nem ez a helyzet. A vallási közösségek különböző szintjei a magyar egyháztörvényben teljesen önkényesen lettek megállapítva. A korábbi törvényhez hasonlítva az új egyháztörvény méginkább kiterjeszti a kormány döntési jogkörét a vallási közösségek vonatkozásában, és emiatt kétségtelenül méginkább megkülönböztető mint a korábbi.

A kormányzati beavatkozás nagy léptékére elsősorban az a mód utal, ahogy a vallási csoportok a legfelsőbb szintre kerülnek. Az alsó három szintre való bekerülést a bíróság dönti el, objektív kritériumok alapján. Ez úgy tűnhet, mintha a törvény figyelembe vette volna azon ellenvetéseket, amelyek az Országgyűlés egyházi státuszt adományozó jogát kritizálták. A legfelsőbb szintre kerülésről azonban még mindig az Országgyűlés dönt. A bevett egyházak olyan bejegyzett egyházak, amelyek „átfogó együttműködési megállapodást” kötöttek az állammal. Ezen „átfogó megállapodások” alapján állami támogatás adható mind „közhasznú” mind pedig „hitéleti” tevékenységekre, és a megállapodások határozatlan időre szólnak. Az „átfogó megállapodás” megkötéséről a kormány dönt és terjeszti azt elő az Országgyűlésnek, ahol ha az kétharmados többségi szavazatot kap, az egyházi törvényt módosítják, és az új egyház bekerül a bevett egyházak közé. (2011. CCVI törvény 9/G § 3, módosítva 2018-ban). Tehát az új törvényben is megmarad az Országgyűlés politikai előjoga a bevett egyházak kapcsán, annak ellenére, hogy ez a legfelsőbb szint olyan alkotmányosan elkülönülő egyházakból áll, amelyek jelentősen több jogot és előnyt élveznek, mint bármelyik más szint.

Másodsorban az új törvény kiterjeszti a kormány azon előjogát, hogy az alsóbb szinteken levő, számára szimpatikus egyházakból válogasson. Ez azt jelenti, hogy a kormány immár „megállapodást” köthet az alsó szinteken elhelyezkedő egyházakkal is. Ezek a megállapodások nem „átfogóak” és ezért esetükben nincs szükség az Országgyűlés jóváhagyására. Ennek ellenére jelentős állami támogatás adható ezen egyházaknak mind „közhasznú” mind pedig „hitéleti” tevékenységekre. Ez azt jelenti, hogy egy az állam egy adott csoporton belül is megkülönböztetett módon bánhat az egyházakkal.

Ez a széles jogkör azonban problematikus. Ha az állam lényegesen különböző módon viszonyul egy adott szinthez tartozó egyházcsoportokhoz, akkor az a szint elveszíti alkotmányos létjogát. Egy több szintből álló rendszer létezése akkor indokolt, ha a vallási közösségek között objektív jellemzőik alapján történik megkülönböztetés, amelyek indokolják eltérő alkotmányos státuszukat. Ha egy ugyanazon szinten lévő csoportok jelentősen eltérő előnyöket élveznek és amennyiben ezen előnyöket objektív ismervek alapján adományozzák, akkor az adott szinten levő csoportok nem a releváns jellemzőik alapján kerültek ide besorolásra. Sőt, az adott szint ekkor már nem felel meg a hozzátartozó csoportok jogi ismerveinek.

Egy érthetőbb megközelítésben: a szintek alkotmányos keretet biztosítanak jogok és előnyök szétosztására különböző vallási csoportok között. De ahhoz, hogy a szintek alkotmányos létjogot nyerjenek, fontos hogy ne csak a különböző szinthez tartozó csoportok leíró jellegű ismervei kerüljenek meghatározásra (pl. tagszám), hanem az egyes szintek által élvezett jogok és előnyök is. Ha a különböző szintek azonos jogokat és előnyöket élveznek, akkor az adott szintekhez tartozó leíró jellegű különbségek alkotmányosan nem relevánsak. Másszóval, ha a

szintek közötti különbségek nem vonnak maguk után különböző jogokat és előnyöket, akkor maga a szintekre bontás sem indokolt.

Az új magyar egyháztörvény egyik legmeglepőbb eleme az, hogy az alsó három szint alig különbözik az általuk élvezett jogok és előnyök szempontjából. Ez viszont felveti azt a kérdést, hogy a szintek alkotmányosan indokoltak-e. Miért van három alsóbb szint egy helyett? Az alsó három szint csak akkor indokolt, ha más és más jogokkal és előnyökkel jár egy adott szinthez tartozás.

De tekintsünk most az új egyháztörvényre egy pozitív hozzáállásból. Valószínűleg az adóhozzájárulás kérdése miatt kerültek különböző szintek meghatározásra. Az új törvény alapján a vallási közösségek, bármely szintre is sorolták be őket, igényt tarthatnak az adóhozzájárulásra. Magyarországon azonban az állam hozzájárul ehhez a adóhozzájáruláshoz azáltal, hogy kiegészítő támogatást nyújt az adófizetői hozzájárulások mellé. Az új törvény alapján a vallási egyesületek (a legalsó szint) nem kapják meg ezt a kiegészítő támogatást, míg a többi szint igen. Mivel ez a kiegészítő támogatás a magánszemélyek egyházi adóhozzájárulásához járul, amely kifejezetten a vallási tevékenységet támogatja, a kiegészítő támogatás megtagadása hívők egyes csoportjaitól vallási megkülönböztetésnek minősül. Ezt úgy is felfoghatjuk, hogy ez a konkrét kitétel azért került bele a törvénybe, hogy megakadályozza a pénzügyi visszaéléseket. Mivel vallási egyesületet akárcsak tíz ember is alapíthat, az is feltételezhető, hogy egy kisebb csoport vallási közösséget alapít, a tagok személyi jövedelemadójuk 1%-át ennek a vallási csoportnak adományozzák, és bezsebelik az állami hozzájárulást. Annak ellenére, hogy a kiegészítő támogatást egy egész szinttől megtagadni nem feltétlenül a leghatékonyabb módja az effajta pénzügyi visszaélés megakadályozásának, tegyük fel, hogy a jogalkotó céljai indokoltak ebben az esetben. De még így is elmondható, hogy ez a cél csak a vallási egyesületek és egy másik szint közötti különbségtétel szempontjából indokolt. Az egyházi adóhozzájárulás elosztása alapján két, nem pedig négy szint kialakítás indokolt. Ha feltesszük, hogy a kormánynak jó oka volt arra, hogy egy külön kategóriát alkosson a bevett egyházak számára, akkor is csak három szint felállítása indokolt. A nyilvántartásba vett és bejegyzett egyházak közötti különbség nem indokolt az egyházi adóhozzájárulás kiegészítő támogatásával, mivel mindkét kategória megkapja azt.

Az alsóbb szintek közötti különbségtételt úgy is felfoghatjuk, hogy annak alapja az állam és az adott szintre sorolt vallási közösségek között létrejövő „megállapodások” természetéből fakad. Az új törvény szerint a vallási egyesületek maximum öt évre szóló megállapodást köthetnek, a nyilvántartásba vett egyházak maximum tíz évre szólót, és a bejegyzett egyházak maximum tizenöt évre szólót. Ez azt a látszatot kelti, hogy minél magasabb szintre került besorolásra egy adott csoport, annál hosszabb és jobb megállapodásokat köthet. De a törvényben leírt megállapodások nem feltétlenül kell, hogy a teljes megengedett tartamot kitöltsék, viszont korlátozás nélkül meghosszabbíthatóak. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a kormány köthet egy ötéves megállapodást egy vallási egyesülettel és azt korlátozás nélkül meghosszabbíthatja, viszont köthet egy hároméves megállapodást egy bejegyzett egyházzal de azt nem újítja meg. A megállapodások jellegét a kormány határozza meg, nem pedig egy adott szinthez tartozás.

Így tehát a szintek közötti különbségek nem indokolhatóak az adott szintekhez tartozó állami-egyházi megállapodások kereteivel.

A legkézenfekvőbb magyarázat a többszintes rendszerre az, hogy annak alapvető szándéka a diszkrimináció. A szintek szerepe az, hogy akadályokat gördítsenek a státuszukat veszített egyházak elé, meggátolva őket abban, hogy bevett egyházi státuszt kapjanak. Komoly bizonyítékot szolgáltat erre a magyarázatra az, hogy a törvény végrehajtási rendelkezései önkényesek és megkülönböztetőek.

3. Az új egyháztörvény mint jogi fikció

Amennyiben az egyháztörvény célja az, hogy racionális keretet adjon a magyar vallási életnek, joggal várhatjuk el, hogy a törvény által alkotott keret megfeleljen a törvény koncepciójának. Tehát azt várnánk el, hogy a vallási csoportok jogi osztályozása megfeleljen a törvény által leírt négy szint ismerveinek. Ez azonban nagyon távol áll a valóságtól. A magyar valóságot kevéssé ismerő jogász az egyházi törvényt tanulmányozva szinte semmit nem tudna meg a mai magyar egyházi környezetről. Óriási szakadék tátong a koncepció és a gyakorlat között, amely a törvény végrehajtási rendelkezéseiben gyökerezik. Az ezen rendelkezésekben foglalt végrehajtási módszer teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a törvény alkotmányos koncepcióját.

Először is, az új törvény megismétli az Alkotmánybíróság által alkotmányellenesnek tartott státuszfosztási eljárást. Az Alkotmánybíróság érvénytelenítette az eredeti egyháztörvény azon részeit, amelyek megfosztották az egyházakat státuszuktól. Az új törvény azonban olyan végrehajtási rendelkezéseket tartalmaz, amelyek szerint az eredeti törvény megsemmisített részeiben meghatározott egyházakat vallási egyesületként kell nyilvántartani. (2011. CCVI törvény 33/A § 2, módosítva 2018-ban). Ez pedig egy második státuszvesztéssel ér fel, teljes mértékben figyelmen kívül hagyva az Alkotmánybíróság döntését.

Ha feltételeznénk, hogy a státuszvesztés a mostani második próbálkozásra alkotmányossá vált volna, akkor is meg kellene magyaráznunk, hogy miért került minden státuszát veszített egyház a legalsó szintre, pedig többen közülük megfelelnek a nyilvántartásba vett vagy bejegyzett egyház kritériumainak. A törvény szerint minden státuszát veszített egyháznak, amely magasabb szintre szeretne kerülni, vallási egyesületi szervezeti formáért kell először folyamodnia. Ez nem tűnik túl problematikusnak annak fényében, hogy a következő szintre kerülésről a bíróságok döntenek objektív kritériumok alapján. Csakhogy ezek az „objektív kritériumok” több olyan teljesíthetetlen feltételt tartalmaznak, amelyek meggátolják a magasabb szintre lépést.

Ennek megértéséhez meg kell vizsgálni a középső szintekre jutás néhány meghökkentő feltételét. Ahhoz, hogy egy vallási közösség nyilvántartásba vett egyházzá váljon, legalább öt éves magyarországi működésre van szükség, vagy egy olyan nemzetközi vallási szervezetben való tagságra amelynek működése 100 évre tekint vissza. Emellett a vallási egyesület *legalább 1000 személytől kellett, hogy kapjon adófelajánlást* a kérelem benyújtását megelőző három

évben (2011. CCVI törvény 9/D § 1a, módosítva 2018-ban). Ez utóbbi feltételt azonban egy státuszától megfosztott egyház sem teljesítheti, mivel ezen egyházak 2011 óta nem gyűjthetnek ilyen adófelajánlásokat az Alkotmánybíróság ezzel szembemenő döntése ellenére. Hasonló feltételek vonatkoznak azon egyházakra, amelyek bejegyzett egyházzá szeretnének válni. Ezek *legalább 4000 személytől kellett, hogy kapjanak adófelajánlást* a kérelmet megelőző öt évben (2011. CCVI törvény 9/E § 1a, módosítva 2018-ban). Röviden, ahhoz, hogy a státuszvesztés miatt a legalsó szintre sorolt státuszukat veszített egyházak kitörjenek ebből a körből, olyan feltételeknek kellene megfelelniük amelyeknek nem tudnak, éppen a státuszvesztés miatt.

Ha azonban ezen feltétel teljesítése túl nehéznek bizonyulna, a törvény ad egy másik esélyt is a státuszukat veszített egyházaknak, hogy a középső szintekre kerüljenek. Amennyiben egy státuszát veszített egyház nyilatkozik arról, hogy „hitéleti tevékenysége vagy közcélú tevékenysége érdekében az államháztartás alrendszeréből, európai uniós forrásokból vagy nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott programokból, pályázati úton vagy pályázati rendszeren kívül egyedi döntés alapján támogatást a kérelem benyújtását követően nem vesz igénybe”, ez esetben nem kell bizonyítania, hogy mennyi adóhozzájárulást kapott az egyének személyi jövedelemadójából (2011. CCVI törvény 9/D. § 2c, és 9/E. § 2c). Magyarul, amennyiben egy státuszát veszített egyház megfelel a tagságlétszámra és a működési időre vonatkozó feltételeknek, azonnal magasabb szintre léphet *ha lemond bármi fajta pénzügyi támogatásról*.

Ez nemcsak hogy meghökkentő feltétel, de teljes mértékben diszkriminatív is. Azt kérni vallási csoportoktól, hogy mondjanak le pénzügyi juttatásaikról egy adott jogi státusz megszerzése érdekében ellentmond a vallásszabadságra vonatkozó nemzetközi normáknak. Az EBESZ/ODIHR irányelvei kimondják, hogy „olyan intézkedések, amely megkülönböztetőek [nem hagyományos vallásokkal és nemhívókkal szemben], mint például a közszolgálati munkavállalás korlátozása vagy az állami vagy többségi egyház tagjainak pénzügyi előnyök nyújtása ... ellentmondanak a vallásra vagy hitre alapozott megkülönböztetés tiltásának, valamint az egyenlő védelem garanciájának.” ([Guidelines 2014](#), 41. paragrafus).

Ha egy törvény feltett célja, hogy helyrehozzon egy az Emberi Jogok Európai Egyezményének ellentmondó helyzetet, miért tartalmaz olyan új rendelkezéseket, amelyek láthatóan még súlyosabban megszegik ugyanazt az Egyezményt? Erre a meghökkentő feltételre a magyar kormány képmutató választ ad:

A jogalkotó külön szabályokat is megállapít azon jogi személyiséggel rendelkező vallási közösségek számára is, amelyek hitéleti tevékenységük vagy közcélú tevékenységük érdekében az államháztartás alrendszeréből, európai uniós forrásokból vagy nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott programokból, pályázati úton vagy pályázati rendszeren kívül, egyedi döntés alapján támogatást nem kívánnak igénybe venni. Ezen közösségek az szja felajánlások igazolása helyett igazolt taglétszámuk – nyilvántartásba vett egyháznál ezer, bejegyzett egyháznál tízezer tag – alapján is magasabb kategóriába léphetnek. Ez az állammal együttműködést nem igénylő vallási

közösségek számára is biztosítja az egyházi jogállás megszerzésének a lehetőségét.
(*Indokolás* – a 2018. novemberi törvénytervezettel beadva).

A kormány szerint ez a (számomra) furcsa feltétel lehetővé teszi azon vallási egyesületeknek amelyek „nem kívánnak” támogatásban részesülni, hogy magasabb kategóriába kerüljenek. Azonban a magasabb szinteken levő egyházak számára nincs olyan kitétel, hogy támogatást kell kapjanak. Csak amiatt kötelező ezen csoportok számára tanúsítani, hogy a múltban támogatásban részesültek, mivel a kormány ezt a felsőbb szintre kerülés feltételéül szabta (az szja hozzájárulások formájában). Az egyháztörvény először olyan feltételt szab a magasabb szintre kerüléshez, amelyet nem lehet teljesíteni (szja hozzájárulások), másodsor a törvény felmenti a státuszukat veszített egyházakat az első feltétel alól, feltéve, hogy lemondanak mindenfajta anyagi támogatásról. Ellentétben a kormány állításával, ez a furcsa feltétel nem teremt lehetőséget a magasabb szintre kerüléshez azon vallási csoportok számára, amelyek „nem kívánnak” anyagi támogatásban részesülni, hanem *kötelezi* a vallási csoportokat az anyagi támogatás feladására ha magasabb szintre kívánnak kerülni. Ahhoz, hogy ezen feltétel alapján magasabb szintre kerüljön egy vallási közösség, még a mennyei mannáról is le kellene mondania.

Ez a feltételkombináció annyira kafei, hogy nem lehet rá valós jogi magyarázat. A legkézenfekvőbb magyarázat az, hogy célja Iványi Gábor egyházát meggátolni abban, hogy bejegyzett egyházi státuszt szerezzen. Az Orbán kormány a múltban sem riadt vissza attól, hogy konkrét csoportok ellen alkosson törvényt. Ilyen volt például a „Lex CEU”, amelynek célja a CEU elűldözése volt Magyarországról, vagy a „Lex NGO”, amely a civil szervezetek tevékenységét korlátozta. Az egyháztörvény egyes rendelkezései hasonló és nyilvánvaló módon Iványi Gábor egyháza ellen irányulnak, vitathatatlanul rászolgálva a „Lex Iványi” névre.

Iványi még a kommunista időszak alatt lett máskéntgondolkodó. Ma ő Orbán Viktor egyik legfőbb kritikusa. Iványi egyháza, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, számos iskolát tart fenn roma és fogyatékos gyerekek számára országszerte, és hajléktalanszállókat is működtet. A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség az egyetlen olyan státuszát veszített egyház Magyarországon, amely meg tudna felelni a bejegyzett egyház követelményeinek. Több mint 20 éve működik Magyarországon, és egy 2013-as számadat szerint 10 000 fős tagsággal rendelkezik. Azonban mivel nem gyűjthet szja hozzájárulást több mint öt éve, nem tudja bizonyítani, hogy ilyen felajánlásokat kap. Ezért ahhoz, hogy bejegyzett egyházzá váljon, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösségnek le kellene mondania minden anyagi támogatásról. De mivel nincs olyan emberekből álló szervezet, még ha egyházzól is van szó, amely anyagi támogatás nélkül tudna működni. Az olyan törvény, amely arra kötelezné a vallási csoportokat, hogy mondjanak le még a mannáról is, cinikus és igazságtalan.

Ráadásul miközben a végrehajtási rendelkezések elviselhetetlen terheket rónak a státuszukat veszített egyházakra, a jelenlegi bevett egyházakat minden teher alól felmentik. A bevett egyházak korábbi jogállása nem változik az új törvény alatt. Ez még úgy is igaz, hogy a bevett egyházak többsége nem lenne képes megfelelni a bejegyzett egyházakkal szemben támasztott feltételeknek. A magyar adóhatóság adatai alapján harminckettőből csak tizenhárom bevett egyház kapott szja hozzájárulást több mint 4000 magánszemélytől 2016-ban (*NAV kimutatás a*

2016. adóévi szja 1%-ról). Az új törvény által megfogalmazott feltételek alapján csak akkor kaphatnának bejegyzett egyházi státuszt, ha több mint 10 000 taggal rendelkeznének. De ha van is 10 000 tagjuk, miért nem kérték tőlük, hogy mondjanak le minden anyagi támogatásról ahhoz hogy egyel magasabb szintre kerüljenek?

És ha még ez a hallatlanul következetlen jogalkalmazás sem lenne elég, a végrehajtási rendelkezésekben újabb meglepetésre bukkanunk. A törvény bevett egyházi státusszal járó jogokat és előnyöket adományoz a Máltai Szuverén Lovagrendnek (2011. CCVI törvény 38/A, módosítva 2018-ban). Erre az igencsak meglepő lépésre nincs világos magyarázat. Feltehetőleg a Máltai Lovagrend mint katolikus szervezet állami támogatást kaphat a katolikus egyházzal való kapcsolata miatt. De a végrehajtási rendelkezések kimondják, hogy ezentúl az állam független jogi személyként, vagyis új bevett egyházként tekint a Máltai Lovagrendre. De mivel a Máltai Lovagrend ezt a magas besorolást egy végrehajtási rendelkezésben kapta meg, nem kell, hogy megfeleljen a törvény azon rendelkezéseinek, amelyek a felsőbb szintre kerülésre vonatkoznak. Az egyik lehetséges magyarázat erre a mentességre az lehet, hogy a Lex Iványi rendelkezés miatt a Máltai Lovagrend nem lett volna képes felsőbb szintre lépni. Az új egyháztörvénynek tehát azért volt szüksége a Lex Málta kitételekre, hogy felmentést adjon a Lex Iványi kitétel alól.

Konklúzió

Röviden összefoglalva, az új magyar egyháztörvény teljesen önkényesen viszonyul a különböző vallási csoportokhoz, azzal, hogy az állam saját belátása szerint osztogat jogokat és előnyöket. A végrehajtási rendelkezések újraterezték az első törvény által létrehozott jogi szituációt, és ezáltal az Emberi Jogok Európai Bírósága által megállapított emberi jogi jogsértéseket nemhogy orvosolják, hanem megismétlik. A 2012-ben státuszukat veszített egyházakat vallási egyesületként kezelik objektív ismérveiktől függetlenül, míg más olyan egyházak, amelyek megőrizhették státuszukat 2012-ben, bevett egyházként létezhetnek tovább, ugyancsak objektív ismérveik mellőzésével. A törvény által meghatározott középső szinteken nem lesz egyház, és a magyarországi egyházak valós besorolása és a törvény által felvázolt jogi koncepció között nem lesz kapcsolat. Az egyháztörvény csak színjáték, amely megpróbálja elfedni a kormány önhatalmú hozzáállását a vallási csoportokhoz. Hasonlóan az előző egyháztörvényhez, a mostanit is bizonyára megtámadják majd a bíróságok, és az is várható, hogy a bíróságok újra megállapítják, hogy sérültek az emberi jogok. Sokkal kevésbé világos az, hogy van-e ennek értelme. Az Orbán kormány immár egy évtizede veszi semmibe az európai normákat és a jogállamiságot. Azok, akik ma Magyarországon a kormány zsarnokoskodásának célkeresztjében állnak, lassacskán felmorzsolódnak.